

ב. לא נגאלה השדה ביובל; לר"י ור"ש השדה נחלקת ביובל לכהנים, והריהי שייכת לכהן שזכה בה כשדה אחוזתו, ואין לבעלים הראשונים שום זכות בה.

ולדעת ר"א שאינה יוצאת מן ההקדש – אין הבעלים הראשונים יכולים לגאלה כשדה אחוזה אלא כשדה מקנה, הלכך דינם כשאר כל אדם שיוצאת מהם ביובל הבא ומתחלקת לכהנים (לא יגאל עוד – לכמות שהיתה אינה נגאלת אבל נגאלת כשדה מקנה). ולפי 'איכא דאמרי', יכולים הבעלים לגאלה כדין שדה אחוזה, ואינה יוצאת מידם ביובל הבא.

ג. שדה שיצאה לכהנים ביובל, ואחרי כן הקדישה הכהן שזכה בה – הרי זה כשאר מקדיש שדה אחוזתו שיכול לגאלה, ואם לא גאלה – מתחלקת לכהנים ביובל הבא (ואינה חוזרת לבעלים הראשונים שנאמר לא יגאל עוד).

ד. כהן שזכה בשדה ביובל, מכרה לאחר והלה הקדישה – בהגיע היובל הריהי חוזרת לכהן (ולא לבעלים הראשונים, שנאמר לאשר קנהו מאתו).

דף כו

מא. שדה מקנה שהוקדשה להקדש – מה דינה ביובל?

המקדיש שדה מקנה – ביובל חוזרת השדה לבעליה הראשונים, לאשר לו אחוזת הארץ ואינה יוצאת לכהנים, שהרי אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו (ואין בכלל זה כשהבעלים הראשונים הקדישוה ולא גאלוה עד היובל ונתחלקה לכהנים ומכר הכהן לאחר, וכנ"ל).

א. התוס' הביאו מרש"י בפירושו התורה, שאין הבדל בדין זה אם נפתתה ע"י אחר מן ההקדש, אם לאו – לעולם חוזרת לבעלים ואינה מתחלקת לכהנים.

והתוס' כתבו שלפום ריהטא נראה שאם לא פדה אחר – אינה חוזרת לבעלים הראשונים. והרמב"ם כתב כדעה ראשונה (וכן הביאו מהירושלמי בקדושין – ע' קהלת יעקב למהריט"א ח"א א, קסו. ובמש"מ גרס ברש"י עה"ת כדעה השניה – הובא במנ"ח שנה, ט).

ב. יש אומרים שגם במקום שהשדה אינה חוזרת לבעלים הראשונים, כגון שפירש במכירתו לששים שנה, וכן בשקיבל מתנה (לדעת ר"מ בבכורות נב:) שאינה חוזרת ביובל – אין השדה מתחלקת לכהנים, כי לא נאמר דין חלוקה לכהנים אלא בשדה אחוזה (עפ"י מנחת חינוך שנה; אבי עזרי ערכין ד, א. וע' גם חזו"א (כו, א) שהנותן מתנה לר"מ גואל לעולם, אף לאחר יובל).

דף כז

מב. במה שונים כהנים ולויים מישראלים, לענין הקדשת שדה וגאולתה?

כהנים ולויים שהקדישו שדותיהם – גואלים לעולם, גם לאחר היובל (גאלת עולם תהיה ללוים. לג:). עוד מבואר בגמרא, שגם לדברי שמואל שהמקדיש שדהו בשנת היובל – אינה קדושה, כהנים ולויים מקדישים לעולם, אף ביובל (וכן אמרו להלן כו. וכן פסק הרמב"ם ערכין ד, י).

א. מסתבר שהכהנים והלויים פודים לפי חשבון סלע ופונדיון לשנה, כישראל. וכן שאר הדינים הנוהגים בגאולת ישראל נוהגים גם בהם, כגון שאין גואלים בגירוע פחות משתי שנים סמוך ליובל, ואין מחשבים חדשים (זבח תודה. ובחז"ב צדד בזה).

- ב. הראב"ד (בפירושו לתו"כ פר' בהר) כתב להסתפק האם יכול הגזבר למכור שדה של לוי לישראל אם לאו. ואת"ל שיכול, יש להסתפק אם כשיגיע היובל תחזור השדה ללוי בחנם או שמא רק בפדיון. ובזבח תודה הוכיח מהתוספתא שמותר לגזבר למכור שדה של לוי לישראל, וביובל תצא מיד הקונה ללוי בחנם (וכ"ה מסקנת הראב"ד). ויש ראשונים שמשמע לכאורה מדבריהם שחזרת להקדש והלוי יכול גואלה (חדושים ובאורים).
- ג. מבואר בסוף המסכת שלדעת חכמים, וכן פסק הרמב"ם, דין זה אינו תלוי באיש המקדיש אלא בבעלי השדה הראשונים; הלכך לוי שירש שדה מזקנו ישראל – דינו כישאל, וישאל שירש מזקנו לוי – דינו כלוי.

פרק שמיני

- מג. א. המקדיש שדה – מי קודם לפדותה?
- ב. הבעלים רוצים לפדות בסך מסוים, ואדם אחר בסך אחר – מה הדין? ומה הדין כיוצא בזה בפדיון מעשר שני?
- ג. כמה אנשים שאמרו לפדות השדה, כל אחד אמר סכום גבוה על זה שלפניו, וחזרו בהם – מה דינם?
- ד. האם פודים הקדשות בשוה כסף? האם פודים בדבר שאין בחומשו שוה פרוטה?
- א. מצות גאולה באדון (ואם לא יגאל – ונמכר בערכך). הלכך – וגם משום שהבעלים מוסיפים חומש, ועוד שחביבה הקרקע על בעליה ומוסיף בפדיונה – אומרים לבעלים שיפתח הוא ראשון לפדותה. ואם אינו שומע – כופים אותו לפתוח ראשון.
- א. כתבו התוס' שבזמן הזה, כיון שפודים לכתחילה על שוה פרוטה ואין להקדש ריווח בדבר – אין דין זה אמור. אבל צדדו (ב'א נמי) שמצות קדימה בבעלים קיימת גם בזמן הזה.
- ב. הרמב"ם כתב שדין כפיה אינו אלא בזמן שאין היובל נוהג. שאז אין הקרקע יוצאה לכהנים וסופה להיפדות, אבל בזמן שהיובל נוהג – אין כופים. והראב"ד חולק.
- ג. כפיה זו – בדברים היא (מעשה חשב, ולוה נטה בזבח תודה).
- ד. כתב השפת-אמת שהדעת נוטה שאסור לבעלים להציע מחיר פחות משווי השדה, בגלל שיודעים שהם יתחייבו להוסיף חומש – כי נראה שמצות חומש היא מלבד שווי הקרקע האמתי. (ויתכן שאין כאן איסור אלא שלא ירויח כלום, שהרי ההקדש ראוי לשומה בשלשה והוא יצטרך להוסיף חומש על שומתו, וכדלהלן).

- ב. אם הבעלים מציעים סכום מסוים ואדם אחר הציע כמותם – הבעלים חייבים לפדות, שהרי הם מוסיפים חומש ולא אחר.
- ואם האחר הציע סכום גדול מן הסכום שאמרו הבעלים, אך פחות מהקדש עם חומשו – הבעלים פודים. ונותנים הקדש שאמרו עם חומשו, ועוד נותנים את התוספת שהוסיף האחר על הקדש שלהם, אבל אין מוסיפים חומש על תוספת זו (סתם מתניתין, וכבית הלל), אלא כ"כ שמוה שלשה אנשים (מומחים. רמב"ם) בסכום זה, אז מוסיפים על אותו הסכום חומש ופודים. ובית שמאי החמירו, שאפילו לא נישום בשלשה מוסיפים חומש על עילוי של האחר.
- א. אם ירצו הבעלים, יכולים לומר לאותו שהציע סכום גדול: פדה אתה, והם יוסיפו חומש על הסכום שהציעו בתחילה (כ"מ בשטמ"ק (בע"ב אות א) מהר"י והרא"ש).

ב. לשיטת הרמב"ם (ת,ה), אין הבעלים נותנים את התוספת שהוסיף האחר, אלא נותנים את הקרן שאמרו הם עם חומשו בלבד. ורק אם לאחר שהוסיף האחר במחיר, הוסיפו הם על סכומו, אפילו פרוטה אחת בלבד, חייבים ליתן את התוספת שהוסיפו אך ללא חומש אותה תוספת. היה הסכום שהאחר הציע שווה לסכום הקרן והחומש של הבעלים – רצו הם פודים רצה הוא פודה. (ולכתחילה מצוה באדון, כנ"ל).

היה הסכום של האחר גדול משל הבעלים – האחר פודה. במעשר שני אינו כן, אלא הקובע היחיד הוא סכום הקרן ואין מתחשבים בתוספת החומש, שאין להקדש הנאה בממון אלא לבעלים, הלכך הוא אומר בסלע ואחר אומר בסלע ואיסר – של סלע ואיסר קודם. שני אנשים זרים המציעים מחיר שווה; נסתפק השפת-אמת האם הראשון שהציע הוא קודם, או שמא אין שייך כאן דין קדימה אלא למי שירצה הגובר ימכור, או יפילו גורל. ודעתו נוטה שהראשון קודם.

ג. אמר אחד לפדות בעשר, ובא אחר ואמר בעשרים, ועוד אחר בשלשים; חזר בו האחרון – נותן להקדש עשר שהוסיף. חזר אחריו השני – נותן הוא לבדו עשר שהוסיף על הראשון. חזר אחר כך הראשון – נותן לבדו את התוספת שהוסיף על שווי הנכס. אם חזרו השני והשלישי יחדיו; שניהם משלמים בשותפות את העשר שהוסיפו על הראשון, נמצא השלישי משלם 15 והשני – 5. חזרו שלשתם כאחת – שלשתם נושאים בשוה בתוספת הראשונה שהוסיף הראשון על שוויו, והשני והשלישי משתתפים בשוה בתוספת השנייה, והשלישי לבדו משלם על תוספתו (כן היא שיטת רש"י והראב"ד). הרמב"ם סובר שכשחזרו יחדיו כולם משלמים שווה בשוה על ההפסד הכולל שנוצר ע"י חזרתם.

ד. הסיקו ששוה-כסף ככסף לדברי הכל (מלבד בפדיון מעשר שני, שנאמר וצרת הכסף בדוקא).

דבר שאין בחומשו שוה פרוטה – מחלוקת תנאים; לתנא קמא אין פודים בו ולר' יוסי פודים. א. אמרו בגמרא שהמשך המשנה הסתמית מורה כרבנן. ומשמע לכאורה שהלכה כמותם שאין פודים כל שאין בחומשו שוה פרוטה. ונראה לכאורה שבדיעבד חל הפדיון, שהרי אמר שמואל (להלן כט). ומשמע שם שכן נוקטים ואין בדבר מחלוקת) 'הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל'. ובזמן הזה אף לכתחילה מותר, כמבואר בגמרא שם – שכיון שהכל הולך לאיבוד חשיב כבדיעבד. ב. כתב השפת-אמת, הדעת נוטה שלת"ק אפילו אדם אחר שאינו מוסיף חומש, אינו פודה בסכום שאין בחומשו שוה פרוטה. ובספר אור שמח (ערכין ו, יט) נסתפק לומר שלא חל הקדש על דבר שאין בחומשו שוה פרוטה, לפי שאינו ראוי לפדיון הבעלים (וע"ע בב"מ נג אודות מעשר שני שאין בחומשו שוה פרוטה).

דף כח

- מד. א. אלו דברים יכול אדם להחרימם ואלו אינו יכול?
ב. כהנים ולויים שהחרימו – האם חל החרם?
ג. חרמי כהנים, גזל הגר, ושדה אחוזה המתחלקת לכהנים (ובכור בהמה) – לאלו כהנים הם ניתנים?